

Karty pracy do lekcji języka polskiego według rozkładu materiału do klasy 5 szkoły podstawowej (Wydawnictwo GWO, seria *Między nami*)

Temat: Pisownia wyrazów z rz i ż.

NACOBZU:

1. **Znam zasady pisowni wyrazów z rz.**
2. **Znam zasady pisowni wyrazów z ż.**
3. **Potrafię zapisać poprawnie wyrazy z rz i ż.**

Ż – zasady pisowni

Ż piszemy, gdy w wyrazie i w odmianie lub w formie pokrewnej zachodzą następujące wymiany:

- **Ż na DZ**, przykłady: *koleżanki – koledzy, księża – księdza*
- **Ż na G**, przykłady: *książka – księga, odważnik – waga*
- **Ż na H**, przykłady: *watażka – wataha, drużyna – druż*
 - **Ż na S**, przykłady: *niżej – nisko, węższy – wąski*
 - **Ż na Z**, przykłady: *każę – kazać, obrażony – obraza*
- **Ż na Ż (ZI)**, przykłady: *zamrożony – mroźny, duży – duzi*

W wielu wyrazach Ż występuje **po literach R, L, Ł**:

Przykłady: *różać, zelżał, lże*

Od tej reguły istnieją jednak wyjątki, jak np. *współrzędny, półrzadka*.

Ż piszemy, gdy **wchodzi ono w skład partykuły -że lub -ż**.

Przykłady: *jakże, wszakże, jakiż, takiż*

Ż występuje także **po literze N w wyrazach zapożyczonych**

Przykłady: *branża, rewanż*

Ż należy pisać też w **następujących wyrazach rodzimych: gżegżółka, piegża, mżawka, wżdy oraz zawżdy**, a także **we wszystkich pochodzących od nich formacjach**, Przykład:

mży

RZ – zasady pisowni

RZ piszemy, gdy w wyrazie i odmianie lub w formie pokrewnej zachodzą następujące wymiany:

- **RZ na R**, przykłady: *marzec – marca, wierzyć – wiara*

- **RZ na RR**, przykłady: *mirze – mirra, Canberze – Canberra*

RZ występuje także w **następujących końcówkach wyrazów: -erz, -arz, -mierz, -mistrz**

Przykłady: *harcerz, tancerz, mocarz, malarz, wodomierz, Włodzimierz, ogniomistrz, kapelmistrz*

Od tej reguły istnieją jednak pewne wyjątki:

np. *instruktarz* (książka z instrukcjami) a *instruktaż* (szkolenie)

masarz (pracownik masarni) a *masaż* (masowanie)

słowo *lemiesz* (element pługa, kość czaszki)

RZ występuje też **po następujących spółgłoskach: P, B, T, D, K, G, CH, J**. Tutaj warto odnotować, że po spółgłoskach bezdźwięcznych, a więc po P, T, K i CH, RZ wymawiane jest w sposób bezdźwięczny, jak SZ (np. kszak).

Przykłady: *przodek, brzeg, strzał, drzwi, krzak, rozgrzany, chrzan, obejrzeć*

Istnieje wiele wyjątków od przedstawionej tu reguły.

Przykłady: *babsztyl, bukszpan, całokształt, kształcić, kształt, kształtny, kszyc* (gatunek ptaka), *odszkodowanie, przedszkole, riksza, ukształtowanie, weltszmerc, wykształcenie, Kapsztad, Łapsze, Pszczyna, Pszów, pszczoła, pszenica, pszenżyto, słupszczanin, hochsztapler*.

Wyjątkami od powyższej reguły są także formy wyższe i najwyższe przymiotników utworzonych przez dodanie przyrostka –szy

Przykłady: *najlepszy, najszybszy, krótszy, prędszy, największy, najpilniejszy*

Po spółgłoskach P, B, T, D, K, G, CH, J piszemy Ż, jeśli dodajemy do nich partykułę –że, np. *zróbże, ugotujże*. Podobna sytuacja zachodzi wówczas, gdy rozpoczynający się literą Ż rdzeń wyrazu znajduje się po przedrostku zakończonym na jedną z tych spółgłosek (*obżartuch, zżyty*).

1. Uzupełnij luki w podanych niżej wyrazach-wpisz rz lub ż.

t...oda

tak...e

d...ewo

jak...e

k...ew

dob...e

doj...ały

od...ywianie

og...ewanie

pieg...a

2. Odgadnij, o jaki wyraz chodzi. W Twoich odpowiedziach powinno znaleźć się rz lub ż:

a) ukłuła się nim Królewna Śnieżka

.....

b) twardy do zgryzienia

c) letni owoc; bywa koloru białego, czerwonego lub czarnego

.....

d) zapada, gdy kończy się dzień

.....

3. Napisz 5 zdań. W każdym z nich umieść wyraz z rz i ż.

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

Opracowaną kartę pracy uczniowie ZSS Nr 78 mogą odesłać na adres:
j.gluchowska@zss78.warszawa.pl